

ÚSES V ÚAP KRAJŮ A OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ

RNDr. Josef GLOS

AGERIS. s.r.o., Jeřábková 5, 602 00 Brno, josef.glos@ageris.cz

ABSTRAKT

Tvorba územně analytických podkladů (ÚAP) ve smyslu stavebního zákona je velkou příležitostí pro systematickou analýzu, vyhodnocování a poskytování údajů o ÚSES. I přesto, že územně analytické podklady již v jiných oblastech začínají být zdrojem kvalitních údajů o území, v oblasti ÚSES tomu tak dosud není.

ABSTRACT

Creation of territorial-analysis data within the meaning of an article of building law is a great chance for systematic analyse, evaluation and providing of USES data. In spite of fact that the many territorial-analysis data are a source of good quality information about urban areas and landscapes, in case of USES data the quality is not good yet.

ÚVOD

Stavem údajů o ÚSES v územně analytických podkladech (ÚAP) jsme se zabývali v příspěvku *Různé přístupy v pojetí ÚSES v ÚAP* ve sborníku konference „ÚSES – zelená páteř krajiny“ v roce 2009. Popisovali jsme tehdy nedostatky předávaných údajů o ÚSES z pohledu věcné a formální podoby těchto údajů, a také následné využití těchto údajů při zpracování ÚAP. Za základní nedostatky předávaných údajů jsme považovali absenci informací o původu dat a o jejich aktuální směrodatnosti. Problémem byly i situace, kdy v jednom území bylo aktuálně směrodatných vymezení více (např. z ÚPD obcí a z KPÚ). Zmínili jsme i předávání údajů v takové podobě, kdy bylo data nejdříve nutno analyzovat a interpretovat, aby je bylo možno následně využít v ÚAP. Mnohdy byla předána také (nebo pouze) tzv. koncepční vymezení ÚSES (vymezení, které nemusí být v plném souladu s vymezením aktuálně směrodatným, ale jehož podoba je z důvodů věcné správnosti preferována příslušnými orgány státní správy pro zpracování do budoucích ÚPD).

Přesto, že zmíněné nedostatky předávaných údajů ÚSES jsou obecně známy a řada z nás již mnohokrát okusila komplikace a nejasnosti při využití takových údajů ÚSES pro zpracování územních plánů či plánů společných zařízení KPÚ, nezdá se, že by se mělo při poskytování těchto údajů v blízké budoucnosti něco změnit. Považuji proto za vhodné, sjednotit a přesně specifikovat požadavky na podobu předávaných údajů ÚSES z pohledu autorizovaných projektantů ÚSES a následně dohodnout a prosadit tyto požadavky u poskytovatelů těchto údajů.

Na základě zkušeností se současným způsobem poskytování údajů o ÚSES se přikláním k již prosazovanému způsobu, kdy by poskytovateli údajů všech hierarchických úrovní (nejen místní, ale i regionální a nadregionální) byly ty orgány ochrany přírody, které mají v současnosti poskytovat pouze místní ÚSES. Tyto orgány ochrany přírody by poskytovaly nejen aktuálně směrodatné vymezení s informacemi o původu, závaznosti a prostorové přesnosti lokalizace skladebných částí, ale i všechna koncepční vymezení, která nebyla pořízena orgány ochrany přírody či územního plánování krajských úřadů či Ministerstvem životního prostředí (příp. AOPK ČR).

ÚSES V ÚAP

Neznáme situaci na území celé České republiky, avšak na základě analýzy ÚSES v ÚAP jednotlivých obcí s rozšířenou působností na území Jihomoravského kraje, které byly aktualizovány ke konci minulého roku, lze konstatovat, že až na výjimky se kvalita údajů ÚSES v těchto dokumentacích nijak nezlepšila. Z většiny vymezení ÚSES není zřejmý jejich původ ani závaznost, údaje tak nelze bez dalšího prověření zodpovědně využít ani pro rozbor udržitelného rozvoje území ÚAP ani pro „zpracování“ do územních plánů. Požadované hodnocení střetů ÚSES s jinými jevy a záměry je tak často nutno brát s rezervou, protože často ke střetu ani dojít nemusí, nebo naopak existující či potenciální střet není zjištěn.

Z účelu jednotlivých typů ÚPD (územní plán, zásady územního rozvoje) a ÚPP (ÚAP obcí s rozšířenou působností, ÚAP krajů) navíc vyplývá požadavek na poměrně odlišnou podobu obsahového a formálního vyjádření skladebných částí ÚSES v těchto dokumentacích. Tyto odlišnosti vyplývají nejen z legislativních požadavků, ale velmi často i z časové souslednosti vytváření jednotlivých ÚPP a ÚPD, z požadované podrobnosti a míry závaznosti prostorového vyjádření jednotlivých skladebných částí ÚSES a z potřeby nadřazovat zajišťování podmínek funkčnosti ÚSES jako spojitého systému nad striktním a neměnným vymezením jeho jednotlivých částí. Pro jednotlivé typy dokumentací jsme na základě jejich účelu schopni stanovit požadavky na formální a věcnou podobu z hlediska jejich využití.

ÚAP kraje

Tato dokumentace by měla obsahovat nadregionální a regionální ÚSES, aktuálně směrodatné i koncepční vymezení. U každého prvku ÚSES či jeho části by měl být uveden původ vymezení (specifikace příslušné dokumentace, datum vzniku či vydání dokumentace, autor vymezení a zadavatel či pořizovatel dokumentace), uveden by měl být i mapový podklad, nad kterým bylo vymezení zpracováno, jednoznačně identifikovatelné by mělo být řešené území příslušné dokumentace. V případě dvou či více aktuálně směrodatných vymezení v jednom místě by měl být součástí komentář k této situaci, případně zmíněno preferované vymezení. Součástí aktuálně směrodatného vymezení ÚSES by mělo být i hodnocení této podoby ÚSES z hlediska jeho současné funkčnosti a to jak z pohledu ÚSES jako spojitě sítě, tak z pohledu funkčnosti jednotlivých částí skladebných prvků (což by ovšem vyžadovalo vytvořit a využívat metodiku hodnocení funkčnosti ÚSES). Toto vymezení ÚSES by mělo být v rámci ÚAP vyhodnoceno z hlediska střetů a či jiného ovlivnění s jinými jevy ÚAP, a to včetně potenciálních střetů se záměry na provedení změn v území. Koncepční vrstva ÚSES může vykazovat nižší míru jednoznačné prostorové závaznosti jednotlivých skladebných částí, musí však obsahovat popis a zdůvodnění vedení jednotlivých větví ÚSES, případně vztah tohoto koncepčního vymezení k aktuálně směrodatnému vymezení (např. důvody proč je vymezení odlišné). Rozdíly těchto vymezení by měly být součástí záměrů na provedení změn v území. U koncepčního vymezení ÚSES předpokládáme, že střety s jinými jevy jsou již zahrnuty v řešení tohoto vymezení, v situaci, kdy tyto střety budou nově zjištěny v rámci vzniku příslušné ÚAP či ÚAP sousedního kraje, je nutno tyto jevy do řešení koncepční vrstvy zahrnout a koncepční vymezení upravit a aktualizovat. Je třeba mít stále na paměti, že koncepční (tedy věcně správné) vymezení má význam a hodnotu, pouze je-li průběžně aktualizováno.

Podoba aktuálně směrodatného vymezení

Vymezení je v podrobnosti zdrojových údajů vymezení ÚSES v bežešvém zobrazení pro celé území kraje. Tomuto odpovídá geometrie digitální podoby vymezení, je-li vymezení plošné (biocentra i biokoridory), bude mít geometrie podobu polygonů, je-li vymezení linií či grafickou značkou (pouze u biokoridorů), bude geometrie vyjádřená lomenou čarou – polylinií. Vymezení v podrobnosti zdrojových údajů je dobře využitelné při zapracování do územních plánů. Není však výhodné pro hodnocení funkčnosti ÚSES v rámci kraje, neboť je z důvodů odlišného způsobu vyjádření přebíraného z jednotlivých dokumentací značně nepřehledné. Výhodnější se pro účel hodnocení funkčnosti jeví referenční podoba aktuálně směrodatného vymezení, kdy je klasifikace skladebných částí zjednodušena na specifikaci hierarchické úrovně skladebných částí a biokoridory jsou vyjádřeny pouze polylinií. Tento způsob vyjádření může být realizován nad méně podrobným mapovým dílem a jeho využití je výhodné pro zapracování zjednodušené podoby ÚSES v ZÚR. Výhodou je i snazší porovnávání s koncepčním vymezením, které může být v porovnání se zdrojovými údaji ÚSES většinou zjednodušené a méně podrobné.

Koncepční vymezení

Podoba koncepčního vymezení může být velmi rozdílná. Přesto, že by bylo výhodné mít na úrovni kraje právě jedno koncepční vymezení, většinou tomu tak nebývá. V současnosti jsou jako koncepční vymezení často souběžně využívána vymezení dle platných ZÚR, vymezení nadregionálních biocenter MŽP v kombinaci s vymezeními různých dokumentací na úrovni kraje a ORP (generely či plány) či území CHKO a NP. Jak ukazují zkušenosti, bude zřejmě potřebné, aby koncepční, tedy hodnotitelná podoba NR a R ÚSES na úrovni kraje byla přece jen podrobnější než vymezení v ZÚR, kde bychom naopak ještě větší schematicnost vymezení, umožňující větší prostorovou variabilitu pro zpřesňování a aktualizaci ÚSES v ÚP, přivítali. Geometrie koncepčního vymezení ÚSES by měla mít podobu polygonů pro biocentra a polylinií pro biokoridory.

ÚAP obce s rozšířenou působností

Tato dokumentace by měla obsahovat všechny hierarchické úrovně ÚSES, aktuálně směrodatné i koncepční vymezení. Požadované vlastnosti věcné a formální podoby ÚSES v ÚAP jsou obdobné jako u ÚAP krajských. Referenční podoba aktuálně směrodatného vymezení by byla v podrobnějším měřítku než by tomu bylo u obdobného vyjádření ÚAP kraje, stejně tak by tomu bylo u vymezení koncepčního.

Aktuálně směrodatné vymezení

Vymezení je také v podrobnosti zdrojových údajů vymezení ÚSES v bežešvém zobrazení pro celé území ORP. Tomuto odpovídá geometrie digitální podoby vymezení, je-li vymezení plošné (biocentra i biokoridory), bude mít geometrie podobu polygonů, je-li vymezení linií či grafickou značkou (pouze u biokoridorů), bude geometrie vyjádřená lomenou čarou – polylinií. Vymezení v podrobnosti zdrojových údajů je dobře využitelné při zapracování do územních plánů. Také v tomto případě však není výhodné pro hodnocení funkčnosti ÚSES v rámci území ORP, neboť je z důvodů odlišného způsobu vyjádření přebíraného z jednotlivých dokumentací značně nepřehledné. Výhodnější se pro účel hodnocení funkčnosti jeví opět referenční podoba aktuálně směrodatného vymezení. Tento způsob vyjádření může být realizován nad méně podrobným mapovým dílem a jeho

využití je výhodné při porovnávání s koncepčním vymezením, které může být ve srovnání se zdrojovými údaji ÚSES většinou zjednodušené a méně podrobné.

Koncepční vymezení

Podoba koncepčního vymezení na úrovni jednotlivých ORP bývá velmi rozdílná. Přesto, že by bylo správné mít na úrovni ORP také právě jedno koncepční průběžně aktualizované vymezení, většinou tomu tak opět nebývá. V současnosti jsou často souběžně využívána vymezení dle platných ZÚR, vymezení nadregionálních biocenter MŽP v kombinaci s vymezeními různých dokumentací na úrovni kraje, ORP (generely či plány) či území CHKO a NP. Problémem využití těchto koncepčních vymezení bývá obsahová i podrobnostní nesouměřitelnost vyjádření jednotlivých dokumentací a někdy i výrazná odlišnost jednotlivých koncepčních vymezení, která působí obtíže při výběru řešení ÚSES a následném zpracovávání ÚSES do územních plánů.

ZÁVĚR

Problematika vyjádření ÚSES v jednotlivých typech územně plánovacích dokumentací a podkladů je na straně projektantů ÚSES i urbanistů řešena již poměrně dlouho. Výsledkem snah řešení je celá řada přístupů v této problematice, které však vykazují značnou rozdílnost a tudíž i neporovnatelnost, což poměrně komplikovanému způsobu vymezování a aktualizace spojitě sítě skladebných částí ÚSES příliš neprospívá. Dočkáme se někdy v oblasti standardizace podoby ÚSES v jednotlivých typech dokumentací efektivní metodické podpory ze strany kompetentních orgánů státní správy centrální úrovně?